

О ДОКТОРАТУ ЈАНА ДУБОВИЈА

ЛУКА Ч. ПОПОВИЋ и МИЛАН С. ДИМИТРИЈЕВИЋ

Астрономска опсерваторија, Волгина 7, 11060 Београд
E-mail: lpopovic@aob.rs

Резиме: Архитекта Јан Дубови (1892-1969) је оставио упечатљив траг у српској архитектури, где је један од његових најзначајних пројеката комплекс Астрономске опсерваторије у Београду. У литератури се помиње да је на основу овог пројекта ”одбранио” (”добрио”) докторат. Вођени овим тврдњама, покушали смо да нађемо поменути докторат или трагове о додели (почасног) доктората Јану Дубовију. Нисмо нашли доказ да је Јан Дубови, одбранио докторску дисертацију у Београду или Прагу, нити да је проглашен за почасног доктора због пројекта Астрономске опсерваторије, како се наводи у појединим изворима.

Кључне речи: Астрономска опсерваторија, Јан Дубови, Историја астрономије

1. УВОД

Једну од најстаријих српских научних институција, Астрономску опсерваторију, основао је Милан Недељковић 1887. године. После Првог светског рата, успео је да на основу ратних репарација Немачке Србији добије тада најмодерније инструменте за ову установу. Недељковић је пензионисан 1924, а Астрономска и метеоролошка опсерваторија се дели на Метеоролошку, под руководством Павла Вујевића и Астрономску, на чије чело долази из Француске Војислав Мишковић. По пројекту чешког архитекте Јана Дубовија (Радованац 2012) он гради нову Опсерваторију на брду Велики Врачар, у делу Београда који се од тада зове Звездара.

Чешки архитекта Јан Дубови је оставио доста трагова у српској архитектури (Милашиновић-Марић 2001), где је пројектовање комплекса Астрономске опсерваторије у Београду свакако имало посебан значај. У литератури је присутно да је Дубови за пројекат комплекса Астрономске опсерваторије проглашен за доктора или да је на основу овог пројекта одбранио докторску тезу, према једнима у Прагу а према другима у Београду.

Тако, на пример, Димитријевић (1997) у раду у коме цитира чланак Поповића (1994) *Астрономска опсерваторија за докторат*, и књигу *Сто година Астрономске опсерваторије* (1989) пише: "Изузетан и веома вредан архитектонски комплекс Астрономске опсерваторије, пројектовао је Јан Дубови, члан Групе архитеката модерног правца (ГАМП) основане 1928. године. Захваљујући управо овом остварењу, Јан Дубови је у Прагу проглашен за доктора наука."

Дијана Милашиновић-Марић (2001) у публикацији посвећеној Дубовију наводи: "У истом периоду, 1931. године у Прагу, стекао је научну афирмацију, односно титулу доктора техничких наука за реализацију пројекта Астрономске опсерваторије у Београду", такође исти аутор у раду из (2002) каже: "Опсерваторија је уједно најкомплексније дело у опусу архитекте Дубовог, које му је донело високо струковно признање и титулу доктора техничких наука, коју је одбранио на Техничком универзитету у Прагу", у оба случаја се позива на "Деловодник Астрономске опсерваторије од 17. 4. 1931, у Архиву Астрономске опсерваторије."

У студији Павела Тројана (2009) Чеси и Београд 1918-1939, на стр. 48 стоји: "Na základě tohoto projektu obdržel Dubový na Bělehradské univerzitě titul doktora technických věd"

(На основу тога пројекта добио је на Београдском Универзитету титулу доктора техничких наука).

Наташа Тодоровић и Ивана Милић Житник (2019) такође прихватају да је Јан Дубови постао доктор: "The project of this valuable complex was drawn up by a Czech architect Jan Dubovy, providing him a doctoral degree in Prague." (Пројекат овог вредног комплекса израдио је чешки архитекта Јан Дубови, што му је у Прагу донело докторску титулу).

На сајту *Културна добра Београда* (https://beogradskonasledje.rs/kd/zavod/zvezdara/astronomska_opservatorija.html) читамо: "Астрономска опсерваторија представља најзначајнији пројекат једног од пионира српског модернизма и оснивача Групе архитеката модерног правца, Чеха Јана Дубовог, коме је за овај пројекат на Београдском универзитету додељена титула доктора техничких наука."

У филму чешке телевизије о Јану Дубовом (<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10262550261-sumne-story/217522162350004-srbsko-jan-dubovy/>), чију нам је копију обезбедио Јан Вондрак, наводи се да је захваљујући пројекту Астрономске опсерваторије у Београду постао доктор наука на Техничком универзитету у Прагу 1931. године.

На сајту: *Каталог непокретних културних добара...* https://beogradskonasledje.rs/kd/zavod/zvezdara/astronomska_opservatorija.html стоји да му је "за овај пројекат на Београдском универзитету додељена титула доктора техничких наука."

С обзиром да се, као што смо видели, у појединим изворима наводи да је пројекат Опсерваторије био докторска дисертација Јана Дубовог или да је због њега проглашен за почасног доктора наука у Београду или Прагу. Ово

нас је мотивисало да покушамо да пронађемо докторат или неки траг о докторату, или ако је добио ову титулу као почасну да нађемо документ о томе.

Јан Дубови (1892-1969)

2. ЈАН ДУБОВИ

Чешки архитекта Јан Дубови (9. фебруар 1892, Лазце - 19. август 1969, Либерец), који се школовао у Прагу, дошао је у Београд као млади дипломац 1922. године. Запослио се у Општини Београд као архитекта и пројектант. Био је покретач и један од оснивача Групе архитеката модерног правца (ГАМП 1928-1934), која је имала одлучујућу улогу у промоцији и коришћењу принципа Модерне у Србији. Међу његовим најзначајнијим делима су комплекс Астрономске опсерваторије на Звездари (1929-1931), евангелистичка црква Светог Николе у Остојићеву (1929), вила адвоката Аркадија Милетића (1932) и школа „Вук Караџић“ у Битољу (1935), где је отишао крајем 1934. Ту је радио као општински архитекта, а затим прешао у Скопље где је, у канцеларији инжењера Зерновског, пројектовао низ стамбених кућа. Непосредно пред почетак Другог светског рата, Дубови се враћа у Београд, а после почетка рата 1941, прелази у Крушевац, а касније у Ниш, где је током рата био професор на Високој техничкој школи. После ослобођења, одлучио је да се врати у отаџбину. Педагошким радом бавио се у Храдец Кралове, а потом је био запослен у Државном заводу за дизајн пољопривредних некретнина у граду Либерец, где умире 19. августа 1969. Више о архитектки Јану Дубовију (Дубовом) се може наћи у публикацији Милашиновић-Марић (2001).

3. ДА ЛИ ЈЕ ЈАН ДУБОВИ ПОСТАО ДОКТОР?

Да би установили да ли је Јан Дубови одбранио докторску дисертацију са темом о комплексу Астрономске опсерваторије у Прагу или Београду, најпре смо претражили:

- Заједнички каталог српских библиотека на сајту Народне библиотеке Србије у Београду;

- Колекцију докторских дисертација Универзитетске библиотеке у Београду;

- WorldCat - Светски каталог књига;

- Каталог Народне библиотеке Чешке републике;

- Сајт Карловог Универзитета у Прагу.

Током ове претраге нисмо наишли на помен докторске дисертације Јана Дубовија нити на било шта што би указивало да је одбранио тезу, што највероватније указује да он није одбранио докторску дисертацију на тему Астрономске опсерваторије. Остало је да проверимо да ли је Јан Дубови добио почасни докторат на Универзитету у Београду као што стоји на сајту: *Каталог непокретних културних добара*

Да би утврдили да ли је Јан Дубови добио почасну титулу доктора од Универзитета у Београду, 11. фебруара 2021, шаљемо питање електронском поштом у Ректорат, Јасмини Крајиновић Јокић. Писмо је следеће садржине:

“Поштована Јасмина,

Треbam податак да ли је чешки архитекта који је пројектовао комплекс Астрономске опсерваторије у Београду доби почасни докторат Београдског универзитета за тај пројекат? Био бих Вам захвалан ако бисте ми могли помоћи око тога или ме упутити на неког из Ректората ко би ми могао дати тај податак.

*Хвала унапред и велики поздрав,
Лука Ч. Поповић”*

Одговор стиже 17. фебруара:

“Ако интернет не лаже, у питању је Јан Дубови. Нисам га пронашла на списку досадашњих почасних доктората, али шаљем линк са списком, за сваки случај: <http://www.bg.ac.rs/sr/nauka/pocasni-doktorati.php>”

После ове поруке и увидом у списак почасних доктораната Универзитета у Београду, једна дилема је била решена. Дубови није био почасни доктор Универзитета у Београду.

Другог априла смо послали питање (електронском поштом) Карловом универзитету у Прагу и нашем пријатељу, астроному Јану Вондраку:

To: uk@cuni.cz
cc: vondrak@ig.cas.cz
Date: 2021-04-02 08:41
Subject: A question about Jan Dubovy

Dear Colleagues,

I would be very grateful to you if you could give me the information about Czech architect Jan Dubovy (9. února 1892 Lazce – 19. srpna 1969 Liberec) (https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Dubov%C3%BD). He made the project of Belgrade Astronomical observatory and in literature there are informations that he was proclaimed doctor honoris causa or that he defended PhD thesis in Prague on this subject. Could you check is this true and if you find something send me the corresponding informations.

Thank you very much in advance for your kind help.

*Best regards,
Milan S. Dimitrijević*

(Поштоване колеге,

Био бих вам веома захвалан ако бисте ми дали податке о чешком архитекти Јану Дубовију (9. фебруар 1892 Лазце - 19. август 1969 Либерец) (https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Dubov%C3%BD). Он је израдио пројекат Београдске астрономске опсерваторије и у литератури постоје подаци да је проглашен почасним доктором или да је одбранио докторску тезу у Прагу на ову тему. Можете ли да проверите да ли је ово тачно и ако нешто пронађете, да ми пошаљете одговарајуће податке.

Хвала вам пуно унапред на љубазној помоћи.

*Срдачан поздрав,
Милан С. Димитријевић)*

Са Карловог универзитета није стигао никакав одговор. Може се претпоставити да о Дубовију нису нашли ништа па стога нису одлучили да нешто напишу. Јан Вондрак - Хонза, се потрудио да сакупи веома корисне информације. Најпре је послао линк за филм чешке телевизије о Јану Дубовију, а затим и сам филм као и транскрип текста, што је све прибавио његов син, који је информатички стручњак. Филм се налази на линку <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10262550261-sumne-stopy/21752216235-0004-srbsko-jan-dubovy/> а део текста који се односи на докторат гласи: "...že za projekt astronomické observatoře Zvezdara, největší dílo srbského

modernismu, obdržel v roce 1931 na ČVUT v Praze ctihodný titul doktora technických věd." Односно да је: "...за пројекат Астрономске опсерваторије Звездара, највеће дело српског модернизма, стекао 1931. године на ЧВУТ (České vysoké učení technické v Praze - Чешки технички универзитет у Прагу) ... титулу доктора техничких наука". Мала недоумица настала је око тачног превода речи "ctihodný" односно да ли је докторска титула почасна. То је у свом писму разрешио Хонза:

Date: 2021-04-06 12:11

Hello Milan,

you should notice that the language used by Vávra is sometimes a little archaic and poetic, sometimes in verses. So you should take his expression "ctihodný" as a personal admiration, not the official name of the title itself ("Honoris causa" is translated into Czech as "Čestný").

Best regards, Honza

(Здраво Милане,

треба да уочите да је језик који користи Вавра понекад помало архаичан и поетичан, понекад у стиховима. Дакле, његов израз "ctihodný" требали бисте узети као лично дивљење, а не службени назив самог наслова ("Honoris causa" се преводи на чешки као "Čestný").

Срдачан поздрав, Хонза)

На основу Вондракових података схватили смо да треба да се усмеримо на прашки Технички универзитет и 1931. годину. Из те године је и документ у архиви Астрономске опсерваторије на који се позива Дијана Милашиновић Марић (2001, 2002), а до кога нисмо успели да дођемо.

Истота дана, шестог априла, Лука шаље Милану следеће обавештење:

Драги Милане,

Претражујући интернет нашао сам да постоји књига са списком почасних доктора са Техничког универзитета (<https://www.cvut.cz/en/doctor-honoris-causa-cti-in-prague>), има их око 160. Интересантно је да је и Никола Тесла био почасни доктор овог универзитета.

Милан успева да на интернету пронађе поменути књигу "Почасни доктори ЧТУ" (аутори Иво Краус и Владимира Кучекова, 2014) на адреси: <https://media.cvut.cz/cs/publikace/20141208-cestni-doktori-ceskeho-vysokeho-uceni-technickeho-v-praze#page/84>. То је линк на страну где су почасни

доктори око 1931. Јана Дубовог нема ни ту ни у осталом делу књиге. Међу почасним докторима Техничког универзитета, у књизи се од Срба помињу Никола Тесла и Михајло Пупин.

Истог дана, шестог априла, послали смо на Технички универзитет следећу поруку:

*From: Luka C. Popovic [mailto:lpopovic@aob.rs]
Sent: Tuesday, April 6, 2021 10:02 PM
To: Vondrakova, Andrea <Andrea.Vondrakova@cvut.cz>
Subject: Honorary Doctors at CTU*

Dear Andrea,

I am an astronomer at Astronomical Observatory in Belgrade, the old part of the Observatory has been projected by Czech architect Jan Dubovi. In some documents at Astronomical Observatory I found that he obtained Dr. degree at CTU (in 1931), but it is not clear if it was classical PhD thesis or he was honorary doctor. So, I would be grateful if you can help me in this. From site <https://www.cvut.cz/en/doctor-honoris-causa-ctu-in-prague> I found that there is a book with the names of the persons awarded by title of Honorary Doctor of the Czech Technical University. Is it possible to have this book in digital form, or could you give me some relevant references about Ian Dubovi and his doctorate at the CTU.

*Thank you in advance,
Luka C. Popovic*

(Драга Андреа,

Ја сам астроном на Астрономској опсерваторији у Београду. Стари део Опсерваторије пројектовао је чешки архитекта Јан Дубови. У појединим документима Астрономске опсерваторије нашао сам да је докторирао на ЦТУ (1931), али није јасно да ли је то класична докторска теза или је у питању почасни доктор. Дакле, био бих вам захвалан ако ми можете помоћи у овоме. На сајту <https://www.cvut.cz/en/doctor-honoris-causa-ctu-in-prague> нашао сам да постоји књига са именима људи којима је додељена титула почасног доктора Чешког техничког универзитета. Да ли је могуће добити ову књигу у дигиталном облику или ми можете дати неке одговарајуће податке о Јану Дубовију и његовом докторату на ЦТУ.

*Хвала унапред,
Лука Ч. Поповић)*

Одговор је стигао после шест дана, 12. априла, вероватно после темељите провере:

On 12.04.2021 08:54, Prausova, Ilona wrote:

Dear Luka,

Unfortunately this book has been published only in Czech language. I checked information about architect Jan Dubovy with my colleague from archives of CTU, but this architect didn't graduate our University. I apologize for negativ answers.

Best regards

Ilona Prausová

(Драги Лука,

Нажалост, ова књига је објављена само на чешком језику. Проверила сам информације о архитекти Јану Дубовију са мојим колегом из архиве ЦТУ-а, али овај архитекта није дипломирао на нашем универзитету. Извињавам се на негативним одговорима.

Срдачан поздрав

Илона Праусова)

О ДОКТОРАТУ ЈАНА ДУБОВИЈА

66	15-IV 1931	—	Бела 46 ср 21-IV-31	Кривоша Ј. доктору Универзитета и предложио да опсерваторији својим вложити на располагање суму од 100.000 динара, а остатак од 90.000 динара опсерваторији из својих средстава јави при стављају својих вероватних четири до опсерваторије	15-IV 1931	Јос.
67	15-IV 1931	Министарство Трговине	Бр. 16906 6-IV-31	Поставља рачун или списак по коме се два суопределена нова брешита на месец април исплатила специјалног одређања до јуна крајем	16-IV 1931	АД
68	17-IV 1931	Астрономска опсерваторија		Поставља молбу астронома г. Ј. Дубовија и његовој жени сагласно са молбом упућеном на Министарство општинске управе под датумом 14. IV. 1931. о постављању опсерваторије у Београду.	17-IV 1931	Јос.
69	17-IV 1931	Државна Општина Београд	Бр. 156 14-IV-31	Молба упућује опсерваторији за молбу на два нова опсерваторије у Београду, а остатак од 90.000 динара опсерваторији из својих средстава јави при стављају својих вероватних четири до опсерваторије	17-IV 1931	Јос. Молба
70	17-IV 1931	Министарство Трговине	Бр. 15681 16-IV-31	Поставља рачун г. Министарства Трговине о износу који се износи извршеном Дубовија /Министарство општинске управе и извршеном на његово вложити на располагање суму од 100.000 динара, а остатак од 90.000 динара опсерваторији из својих средстава јави при стављају својих вероватних четири до опсерваторије	17-IV 31	Јос.

Чланак 22. Закона о установљењу нових државних монопола од 3. августа 1903. год. одређује се казна за штампаре, који се уплате да штампало овој формулар, две до десет година робије (§ 145. Крив. Закона).

Цена табаку 1.— динар. 8-102-XI-26-с. Издање у штампари Државно Штампарије Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца.

Ст. 22. Закона
Цена табаку 1.— динар

	15-IV 1931	Господару Ректору Универзитета.				
	16-IV 1931	АД а.				
	17-IV 1931	Господару Ректору Универзитета.				
	17-IV 1931	Државној Општини Београд, ижемања се за молбу поднесени опсерваторији.				
	17-IV 31	У Београду М.Д.				

Ст. 22. Закона о установљењу нових државних монопола од 3. августа 1903. год. одређује се казна за штампаре који се уплате да штампало овај формулар две до десет година робије (§ 145. Кривичног Закона).

Издање у штампари Државно Штампарије Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца.

Цена табаку 1.— динар.

Слика 2. Фотокопија Књиге протокола Астрономске опсерваторије Универзитета у Београду, где се под редним бројем 68, датирано 17. 04. 1931. године види поднесак Ј. Дубовија (горња слика) и да је исти упућен Декану филозофског факултета (слика доле, трећи ред одозго).

Остало је само да видимо шта је записано у Протоколу Астрономске опсерваторије на који су се позивали неки аутори. Увидом у Архиву Астрономске опсерваторије нашли смо протокол и белешку у протоколу (Слика 2), међутим то је белешка од 17. 04. 1931. године (као што се види на Слици 2, број 17 доста личи на број 14, па је вероватно грешком навођен датум 14.04.1931. г.). У белешци се може прочитати следеће (Слика 2, горе): *“Доставио молбу и документа архитекте г. Ј. Дубови у којој тражи сагласност да може у Прагу на Високој школи архитектуре поднети докторску тезу: Астрономска Опсерваторија Универзитета у Београду.”* Ова молба и документација су упућени Декану Филозофског факултета, вероватно на одлучивање да може да користи решење које је дао за Астрономску опсерваторију за свој докторат. Међутим, о одлуци и евентуалном раду и одбрани доктората, нисмо успели да нађемо податке.

4. ЗАКЉУЧАК

На основу изложеног можемо закључити да Јан Дубови није почасни доктор Универзитета у Београду, као ни Техничког универзитета у Прагу. Такође нема доказа да је он одбранио било какву докторску тезу на ова два Универзитета, као и на Карловом универзитету у Прагу. О његовом докторату нема помена у нашој Народној библиотеци, Чешкој народној библиотеци и World catalogue. Не само што нема његове дисертације, него нисмо у овим библиотекама пронашли ниједну библиографску јединицу са његовим именом, што указује да није објавио ниједну књигу него само писао чланке у часописима и периодици.

Да се приметити да се у астрономским изворима, који помињу њега као доктора, увек спомиње Праг, док се у неастрономским наводи углавном Универзитет у Београду, са изузетком филма чешке телевизије. То указује да постоје највероватније бар два различита почетна извора приче о Дубовом докторату, које касније други преносе. Забелешка у Протоколу Астрономске опсерваторије, датирана 17. 04. 1931. године, говори о томе да је вероватно архитекта Ј. Дубови упутио молбу и документа Декану Филозофског факултета у којој тражи дозволу да користи решење које је дао за Астрономску опсерваторију за свој докторат. Међутим, даљих трагова о докторату Јана Дубовија нисмо нашли, тј не знамо шта је било даље. На интернету стоји да је Факултет архитектуре у Прагу, део Техничког универзитета, тако да је сигурно да докторат из архитектуре није одбрањен. Било би занимљиво установити да ли је ову молбу одбио Филозофски факултет у Београду или тема није прихваћена у Прагу. Могуће је и да су додатни услови Техничког универзитета у Прагу били такви да је Јан Дубови одустао од ове намере.

Литература

- ***: 1989, Сто година Астрономске опсерваторије у Београду, *Publ. Obs. Astron. Belgrade*, **36**.
- Димитријевић Милан С.: 1997, 110 година Астрономске опсерваторије, *Publ. Astron. Obs. Belgrade*, **56**, 9.
- Ђурковић Перо: 1968, Седамдесет пет година рада Астрономске опсерваторије у Београду, *Publ. Obs. Astron. Belgrade*, **12**, 15.
- Kraus Ivo, Kučerová Vladimíra: 2014, *Čestní doktoři Českého vysokého učení technického v Praze*, ČVUT, Praha.
- Милашиновић-Марић Дијана: 2002, Јан Дубови - Архитекта Астрономске опсерваторије у Београду, *Publ. Astron. Obs. Belgrade*, **72**, 103.
- Милашиновић-Марић Дијана: 2001, Архитекта Јан Дубови, Задужбина Андрејевић, Посебна издања, Београд.
- Поповић С.: 1994, Астрономска опсерваторија за докторат, *Београдске новине*, 12. VIII 1994, 11.
- Радованац, Милан: 2012, ПРОЈЕКТИ АРХИТЕКТЕ ЈАНА ДУБОВОГ У КОМПЛЕКСУ АСТРОНОМСКЕ ОПСЕРВАТОРИЈЕ У БЕОГРАДУ, Зборник радова конференције “Развој астрономије код Срба VII” Београд, 18-22. април 2012, уредник М. С. Димитријевић, Публ. Астр. друш. “Руђер Бошковић” бр. 13, 2014, 195-211
- Todorović Nataša, Milić Žitnik Ivana: 2019, The Astronomical observatory in Belgrade - Then and now, *Romanian Astron. J.*, **29(2)**, 159.
- Trojan Pavel: 2009, *Češi a Bělehrad 1918-1939*, Diplomová práce, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Slavistická studia se specializací serbistika - polonistika.

ABOUT DOCTORATE OF JAN DUBOVY

Architect Jan Dubovy (1892-1969) significantly contributed to Serbian architecture, where one of his most known projects is the complex of Astronomical Observatory in Belgrade. It was noted in the literature that on the basis of this project he "defended" ("obtained") his doctorate. Led by these claims, we tried to find the mentioned doctorate or traces of the awarding of an (honorary) doctorate to Jan Dubovi. We did not find any evidence that Jan Dubovy defended his doctoral dissertation in Belgrade or Prague, nor that he was declared an honorary doctor for the project of the Astronomical Observatory, as it has been stated in some sources.

Key words: Astronomical observatory, Jan Dubovy, History of astronomy